

KAPITOLA PRVNÍ  
**Mladý radikál (1913–1938)**

„Tož demokracii bychom už měli,  
ted' ještě nějaké ty demokraty.“

Tomáš Garrigue Masaryk

**Žalujem**

*žalujem ja a žalujú ini  
za všetky na nás spáchané viny  
plakal som doteraz o pomoc volal  
nikto ma nepočul bo nepotreboval*

*žalujem teraz a čakám súd  
pravdu chcem počuť buď jak buď  
telo som znivočil nohy už sodral  
za moje plúca a svaly iný si odmenu  
[zobral*

*citlivci čo neznesú hynúcej srny  
[pohľadu  
smejú sa, keď vidia jak padám od hladu  
hynieme hynieme pýtame jest'  
od vás vždy príde jóbova zvest'*

*nedbal som ved' ešte lásku mám k práci  
[a žene  
dnes i to zobrali v odplatu stavajú  
[k stene  
chcem-li žiť ruku mi na ústa kladú  
v srdci mi zažali nenávisť bl'adú*

*nechcete vidieť čo planie nám v očiach  
bo vy ste v zámku a my len šťastia vášho  
[na úbočiach  
veľa nás čo vaša milosť o všetko  
[zdiera  
však človek pane môj to nie ťažné zviera*

*a preto žalujem súdiť však musí sa  
[rovno a prísne  
ináč my sami a vás súdili by sme  
príde-li zasa jóbova zvest'  
tu páni čakajte len našu päst'.*

Tyto žalující a ke konci i bojovné verše byly publikovány ve studentském periodiku *Svojeť* a jejich autorem byl jistý „Kola“.<sup>29</sup> Jednalo se o pseudonym, pod kterým se skrýval tehdy jednadvacetiletý čerstvý vysokoškolák Gustáv Husák, jenž jím odkazoval na baladické dílo spisovatele Ivana Olbrachta *Nikola Šuhaj loupežník*.<sup>30</sup> Příběh odvážného zbojníka, který „bohatým bral a chudým dával“, ztělesňoval věčnou touhu prostých lidí po svobodě, spravedlnosti a důstojném životě a naplňoval tak obdobný mýtus jako Juraj Jánošík, jenž si vydobyl pověst prvního slovenského komunisty (komunisté propagačně využívali tyto romantizující představy již od počátku 20. let).<sup>31</sup>

Olbrachtovo dílo je situováno do časů první světové války a krátce po ní, tedy i do období Husákova mládí. Velká válka, jak byl v této době největší konflikt v dějinách lidstva nazýváám, nezanechala za sebou jen proměnu státních hranic, ale i deziluzi a živnou půdu pro nové ideologie, stála totiž životy milionů lidí. Když se dnes projdeme po staré Dúbravce, po místní Jadranské ulici, tak skoro naproti domu, kde rodina Gustáva Husáka bydlela, stojí pomník padlým, který udává 40 jmen místních mužů, kteří kvůli cizím zájmům přišli o své životy.

„Mnozí z těch, kteří přece jen přežili, se v odpovědích na neodbytnou otázku otázek, jak se to mohlo stát, obrátili proti řádu, který ještě nedávno vypadal na civilizační triumf a důstojný život, a teď se jevil téměř jako inspirátor útoku pochybné či zneužitě civilizace na lidské žití. Vzplanuly barbussovské ohně hněvu a zároveň touhy, aby bylo jinak. Odvěké přání po spravedlivé společnosti se po roce 1918 konkretizovalo v politicko-ideologických hnutích, která měla ve štítu – a některá i ve zbroji – heslo *ted' nejpřitažlivější, až inflační, přitom obsahově neurčitě, nejednotně i jen mlhavě – socialismus*.“<sup>32</sup>

## 1.1 DĚTSKÝ SVĚT AUGUSTÍNA HUSÁKA

Bouřlivý vývoj postihl i střední Evropu. Mohutné habsburské impérium, Rakousko-Uhersko, našlo ve válce svou zkázu a rozpadlo se na řadu nástupnických států. Jedním z nich bylo Československo. Velice nesourodá republika dostala do vínku nespočet svízelných problémů. Nový stát se skládal z několika historických útvarů či jejich modifikací, osídlených několika národy a etniky, z čehož pramenily národnostní rozpory a konflikty se sousedními státy.

<sup>29</sup> KOLA [Gustáv HUSÁK]: Žalujem, in: *Svojeť*, roč. 10, únor 1934, č. 6, s. 6.

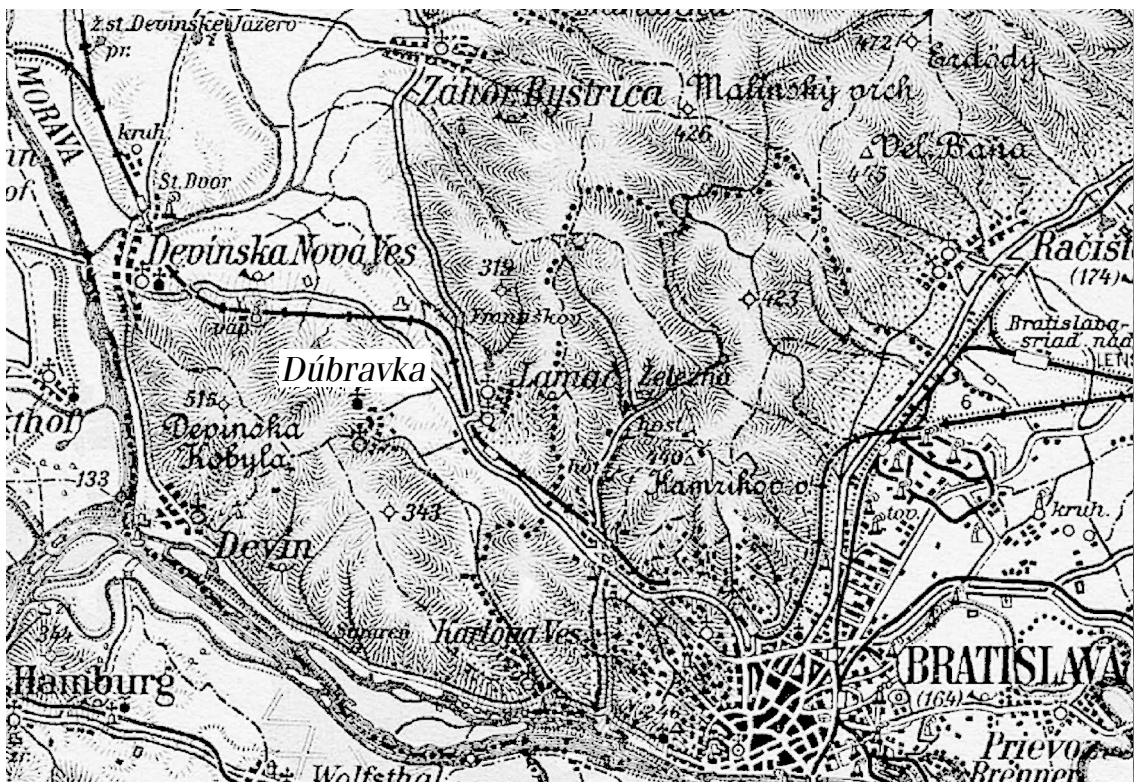
<sup>30</sup> Rozhovor autora s V. Husákem z 9. 10. 2012.

<sup>31</sup> Ivan KAMENEC: *Začiatky marxistického historického myslenia na Slovensku*, Bratislava 1984, s. 27–28.

<sup>32</sup> Robert KVAČEK: Slovo na úvod, in: Jaroslav Pažout (ed.): *Komunističtí intelektuálové a proměna jejich vztahu ke KSČ (1945–1989)*, Praha – Liberec 2013, s. 12. K vlivu války na život v Dúbravce viz Katarína JAKUBČÍKOVÁ – Katarína PETKANIČOVÁ: *Mamkina Dúbravka*. Žikava 2015, s. 48–57.



Pomník obětem první světové války v Dúbravce.



**Mapa okolí Bratislavy ze začátku 20. století.** Z matričních záznamů vyplývá, že Husákův rod trvale žil v Dúbravce od konce první poloviny 19. století, kdy se tam přizemnil Husákův prapradědeček Tomáš Husák z 20 km severně vzdáleného města Lozorna.

Významné místo v novém státě zaujímaly Horní Uhry (Slovensko, které bylo do té doby nedílnou součástí Uherského království) transformované na Zemi Slovenskou. Změnám v názvech nešlo ani hlavní slovenské město, Prešpurk, přejmenované v březnu 1919 na Bratislavu. Poblíže metropole na Dunaji se rozprostírala v oblasti Záhoří víska Dúbravka, která je dnes její součástí. Obec se profilovala jako čistě zemědělská oblast, kde převládalo chudší maloroľnícké obyvatelstvo katolického vyznání (z tisíce tamějších obyvatel asi jen pět zámožnějších rodin vlastnilo kolem pěti hektarů půdy). Lidé pracovali na svých políčkách nebo vinohradech a přebytky z úrody pak prodávali v blízké Bratislavě nebo ve Vídni. Zvláště místní druh třešňi vydobyl obci proslulost, vozily se i do Prahy. Někteří méně majetní obyvatelé pak navíc chodili na letní sezónní práce a s rozvojem průmyslu se též nově otevřela možnost přivýdělků v továrnách, ve stavebnictví, na železnici či v těžbařství.<sup>33</sup>

<sup>33</sup> Podrobněji viz Ján PODOLÁK (ed.): *Záhorská Bratislava*, Bratislava 1986, s. 30–39.



**Dúbravka ve 30. letech 20. století.** Tento snímek, stejně jako i některé další, pořídil její nejslavnější rodák Gustáv Husák.

To byl i předválečný úděl Dúbravčana Nikodema Husáka, z jehož manželského svazku s Magdalénou Husákovou, rozenou Fratričovou, vzešel na svět desátého ledna roku 1913 chlapec, po dvou dnech pokřtěný jménem Augustín.<sup>34</sup> Stejně se jmenoval již jeho dědeček z otcovy strany a Gustáv Husák oficiálně užíval toto jméno během studií a obvykle i za války. Zajímavostí je, že jeho matka porodila tři roky před ním potomka, který nesl stejné jméno, ten však zemřel v šesti měsících na tuberkulózu.<sup>35</sup> Tato nemoc byla příčinou četných úmrtí v tehdejší Dúbravce a brzy způsobila další tragédii v Husákově rodině. V dubnu 1914 jí totiž podlehla i samotná Magdaléna Husáková.<sup>36</sup> Gustáv Husák tak svou matku nikdy nepoznal.

Následující měsíc byl úspěšně spáchán atentát na arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este, synovce císaře Františka Josefa I. a jeho předpokládaného

<sup>34</sup> V matrice je udáno jméno *Augustinus* a v rodném listě *Augustin*. AŘKFB-D, *matriční kniha pokřtěných*, s. 57; NAČR, f. ÚV KSČ, G. Husák, k. 2, a. j. 5, *rodný list Augustína Husáka z 8. 10. 1933*.

<sup>35</sup> Augustín Husák (1910–1911). AŘKFB-D, *matriční kniha pokřtěných*, s. 51.

<sup>36</sup> Tamtéž, *matriční kniha zemřelých*, s. 27.